

ความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑ : ลักษณะและการปรากฏ
ของรูปเขียนแทนเสียงสระ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ โดยมีหัวข้อที่จะกล่าวถึง ได้แก่ ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในสมัยต่างๆ ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ และอภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑ นอกจากนี้ยังจะได้แสดงตารางตัวเลขเปรียบเทียบจำนวนคำที่ปรากฏรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในเอกสารแต่ละสมัยไว้ด้วย เพื่อให้เห็นการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระอย่างชัดเจน

ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑

รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในภาษาไทยที่พบในข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันมีอยู่ 5 รูป ซึ่งแบ่งตามการปรากฏในโครงสร้างพยางค์เปิดและโครงสร้างพยางค์ปิดดังนี้

1. รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในคำพยางค์เปิด มี 3 รูป ได้แก่

1.1 <-อ> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ กอ ช้อ ล้อ ตะกร้อ และผู้วิจัยได้จัดให้รูปเขียนอีก 3 แบบ ได้แก่ รูปเขียน <C>* <-อ> <-อ> เป็นรูปเขียนที่ใช้เหมือนกับรูปเขียน <-อ> ด้วย ตัวอย่างคำที่ใช้รูปเขียนอีก 3 แบบ ได้แก่

* C หมายถึง รูปเขียนแทนเสียงพยัญชนะที่ใช้เป็นพยัญชนะต้น ในที่นี้ใช้แทนรูปเขียนของคำที่มีเสียงสระ ๑ แต่ไม่ปรากฏรูปเขียนแทนเสียงสระ

- <C> เช่น รูปเขียนในคำ ก่ "ก่อ" ล้ "ลื้อ"
 <-'อ> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ ช้อ "ขอ"
 <-'อ> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ หม้อ "หมอ" ก้อ "ก่อ"

1.2 <-าะ> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ เกาะ เพาะ เต้าะ รูปเขียน
 ไม่มีรูปเพียงรูปเดียว

1.3 <-'> คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีเพียงคำเดียวคือ ก้ แต่คำนี้เคยมีการใช้รูปเขียน
 อื่นอีก 2 รูป ได้แก่ ก่ กั

2. รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในพยางค์ปิดมี 2 รูป ได้แก่

2.1 <-ox> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ กรอก ช้อน ร้อน ละออง และ
 ผู้วิจัยจัดให้รูปเขียน <Cr>* เช่น รูปเขียนในคำ กร อุทร บวร สังฆรณ์ เป็นรูปเขียนที่ใช้
 เหมือนกับรูปเขียน <-ox>

การที่ผู้วิจัยจัดให้รูปเขียน <Cr> เป็นรูปเขียนกลุ่มเดียวกับรูปเขียน <-ox> นั้น
 เนื่องจากพบว่าคำที่มีรูปเขียน <Cr> บางคำเคยมีรูปเป็น รูปเขียน <-ox> มาก่อน เช่น

บวร "บวร" (จดหมายเหตุ ร.3)

ถาวร "ถาวร" (จดหมายเหตุ ร.3)

* <Cr> เป็นรูปเขียนของคำที่มีเสียงสระ ๑๑ แต่ไม่ปรากฏรูปเขียนแทนเสียงสระ
 คำที่มีรูปเขียนนี้จะประกอบด้วยรูปเขียนแทนเสียงพยัญชนะสองตัว คือ C เป็นรูปเขียนแทนเสียง
 พยัญชนะต้นใด ๆ ก็ได้ และ r เป็นรูปเขียนแทนเสียงพยัญชนะท้าย

และคำที่มีรูปเขียน <Cr> บางคำเคยมีการใช้รูปเขียนทั้ง <-ox> และ <Cr> เช่น

อุทอร / อุทร	"อุทร"	(กฎหมายตราสามดวง)
อาทอน / อาทร	"อาทร"	(กฎหมายตราสามดวง)

2.2 <^๕ox> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ ล็อกเกต ต่อม จ้อง จ้อย
รูปเขียนนี้มีรูปเพียงรูปเดียว

การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในสมัยต่าง ๆ

จากการศึกษาการปรากฏของข้อมูลพบว่ารูปเขียน <^๕> ปรากฏในคำเพียงคำเดียว
ผู้วิจัยจึงจะแยกกล่าวถึงการปรากฏของรูปเขียนนี้เสียก่อนดังนี้

รูปเขียนกลุ่ม <^๕> มีหลายรูปได้แก่ ก่ ก้ กี่ ซึ่งปรากฏในสมัยที่ต่างกัน คือ

- ก่ ปรากฏในสมัยสุโขทัย และสมัยอยุธยา
- ก้ ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- กี่ ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม อิงอร สุนันธุ์วิช (2527) พบว่ารูปเขียน กี่ ปรากฏในภาษาไทย
ตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยปรากฏใน พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ. 2223

ส่วนรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ อีก 4 แบบ คือ <-๑> <-๑ะ> <-๑x> และ
<^๕ox> มีการปรากฏในเอกสารต่าง ๆ แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการปรากฏของรูป
เขียนตามลำดับเวลาดังนี้

1. สัมผัสสุโขทัย มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏ 2 แบบ คือ <-อ>
<-ox>

<-อ> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-อ> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป คือ <-อ> และ <C>

<-ox> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-ox> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป คือ <-ox> และ <Cr>

2. สัมผัสอุชฺฐา มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏ 3 แบบ คือ <-อ>
<-าะ> <-ox>

<-อ> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-อ> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 4 รูป คือ <-อ> <C> <-อ¹> <-อ^๒>

<-าะ> ปรากฏในเอกสารโบราณ และประวัติโกษาปาน

<-ox> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-ox> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป คือ <Cr> และ <-ox>

3. สัมผัสรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏ 3 แบบ คือ
<-อ> <-าะ> <-ox>

<-อ> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-าะ> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-ox> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-ox> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป คือ <-ox> และ <Cr>

4. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๖-๖๖ ปรากฏ 4 แบบ คือ <-อ> <-าะ> <-ox> <^๕ox> โดยที่รูปเขียน <-อ> มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <-าะ> และรูปเขียน <-ox> มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <^๕ox> ด้วย

<-อ> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-าะ> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-ox> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-ox> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป คือ <-ox> และ <Cr>

<^๕ox> ปรากฏเฉพาะในพจนานุกรม ร.ศ.110 และพจนานุกรม ร.ศ.120

<-อ>~<-าะ> ปรากฏในสี่พระจะนะพาสาท

<-ox>~<^๕ox> ปรากฏในพจนานุกรม ร.ศ.120

5. สมัยปัจจุบัน มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๖-๖๖ ปรากฏ 4 แบบ คือ <-อ> <-าะ> <-ox> <^๕ox> โดยรูปเขียน <-อ> มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <-าะ> ด้วย

<-อ> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-าะ> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-ox> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <-ox> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป คือ <-ox> และ <Cr>

<-ox> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<-o>~<-ae> ปรากฏในพจนานุกรม พ.ศ. 2525

จากการศึกษาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ อ-อว ทั้ง 4 แบบดังกล่าวข้างต้นพบว่า การปรากฏของรูปเขียนมีลักษณะที่ปรากฏคงที่และปรากฏแปรซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มดังนี้

กลุ่ม <-o> : คำในกลุ่มนี้อาจใช้รูปเขียนรูปใดรูปหนึ่งในรูปเขียน 4 รูปที่ผู้วิจัยจัดให้เป็นรูปเขียนกลุ่ม <-o> เพียงรูปเดียว เช่น

<C>	กั	"ก่อ"
<C>	ลั	"ล้อ"
<-o>	หม้อ	"หม้อ"
<-o>	หอ	"หอ"

หรือคำเดียวกันอาจใช้รูปเขียนหลายรูปก็ได้ เช่น

<-o>~<-o>	ขอ ~ ข้อ	"ขอ"	(เอกสารโบราณ)
<C>~<-o>	ก ~ ก่อ	"ก่อ"	(โกษาปาน)

กลุ่ม <-ae> : คำในกลุ่มนี้ใช้รูปเขียน <-ae> เพียงแบบเดียว

กลุ่ม $\langle -ox \rangle$: คำในกลุ่มนี้อาจใช้รูปเขียน $\langle -ox \rangle$ หรือ รูปเขียน $\langle Cr \rangle$ เพียงรูปเดียว หรือคำเดียวกันอาจใช้รูปเขียนทั้งสองรูป เช่น *ละคร/ละคร*

กลุ่ม $\langle \overset{\sim}{-}ox \rangle$: คำในกลุ่มนี้ใช้รูปเขียน $\langle \overset{\sim}{-}ox \rangle$ เพียงแบบเดียว

กลุ่ม $\langle -\text{ะ} \rangle \sim \langle -\text{อ} \rangle$: คำในกลุ่มนี้จะใช้รูปเขียนสองแบบแปรสลับกัน คือ บางครั้งอาจใช้รูปเขียน $\langle -\text{ะ} \rangle$ บางครั้งอาจใช้รูปเขียน $\langle -\text{อ} \rangle$ เช่น *เกาะนกะ ~ กอนก*

กลุ่ม $\langle -ox \rangle \sim \langle \overset{\sim}{-}ox \rangle$: คำในกลุ่มนี้จะใช้รูปเขียนสองแบบแปรสลับกัน คือ บางครั้งอาจใช้รูปเขียน $\langle -ox \rangle$ แต่บางครั้งอาจใช้รูปเขียน $\langle \overset{\sim}{-}ox \rangle$ เช่น *พอย ~ พ็อย*

เพื่อให้เห็นปริมาณของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ และการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในเอกสารแต่ละสมัย ผู้วิจัยจึงจะเสนอข้อมูลตัวเลขแสดงจำนวนคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ และลักษณะการปรากฏของรูปเขียน ดังตารางที่ 29

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 29 : แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑

<-๑>; <-๑ะ> ~ <-๑>; <-๑ะ>; <-๑x>; <-๑x> ~ <^๕๑x>; <^๕๑x>

ในเอกสาร 5 สมัย

สมัย	เอกสาร	พ.ศ.	รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑					
			<-๑ะ>	<-๑ะ> ~<-๑>	<-๑>	<-๑x>	<-๑x> ~< ^๕ ๑x>	< ^๕ ๑x>
สุโขทัย	จารึกพ่อขุนราม	1835	-	-	5	22	-	-
	จารึกศรีชุม	1884-1910	-	-	15	43	-	-
	จารึกนครชุม	1900	-	-	4	15	-	-
อยุธยา	โบราณ	2119-2231	1	-	2	10	-	-
	ประวัติโกษาปาน	2229	3	-	13	47	-	-
	จารึกป่าโมกข์	2271	-	-	1	6	-	-
รัตน.	กฎหมาย 3 ดวง	2347	22	-	39	216	-	-
ตอนต้น	จดหมาย ร.3	2368-2370	9	-	24	114	-	-
รัตน.	สี่พระจะนะ	2397	74	1	136	652	-	-
ตอนกลาง	พจน. ร.ศ. 110	2434	58	-	106	552	-	19
	พจน. ร.ศ. 120	2444	57	-	97	582	1	11
ปัจจุบัน	พจน. พ.ศ. 2470	2470	62	-	130	685	-	8
	พจน. พ.ศ. 2525	2525	96	1	203	927	-	15

จากตารางที่ 29 รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ทั้ง 4 แบบ คือ <-๑> <-๑ะ> <-๑x> <^๕๑x> มีการปรากฏในเอกสารสมัยต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

<-๑> เป็นรูปเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ คำที่ใช้รูปเขียน <-๑> มีจำนวนมากรองลงมาจากคำที่ใช้รูปเขียน <-๑x> และรูปเขียน <-๑> มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <-๑ะ> ในเอกสารสองฉบับ คือ สี่พระจะนะพาสาทิ และ พจนานุกรม พ.ศ. 2525

<-๑> เป็นรูปเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยมี การปรากฏในเอกสารทุกฉบับ ยกเว้นในจารึกป่าโมกข์

<-๐x> เป็นรูปเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยมีการ ปรากฏในเอกสารทุกฉบับ คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีมากที่สุด ในเอกสารทุกฉบับ ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนกลางซึ่งเป็นสมัยที่เริ่มมีการปรากฏของรูปเขียน <๕๐x> นั้น ปรากฏว่ามีคำที่ใช้รูปเขียน <-๐x> แปรกับรูปเขียน <๕๐x> 1 คำ ในพจนานุกรม ร.ศ.120 และคำที่ใช้รูปเขียน <-๐x> ในเอกสารสมัยก่อนหน้านั้นส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนรูปเขียนเป็นรูปเขียน <๕๐x> ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนกลาง

<๕๐x> เป็นรูปเขียนที่เพิ่งปรากฏในภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางจนถึงสมัย ปัจจุบัน โดยคำที่ใช้รูปเขียนนี้มีจำนวนเพียงเล็กน้อย ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางคำบางคำที่ใช้ รูปเขียน <๕๐x> เป็นคำที่เคยใช้รูปเขียน <-๐x> มาก่อน แต่ในสมัยปัจจุบันคำส่วนมากที่ใช้รูป เขียน <๕๐x> ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางมีการแปรเปลี่ยนรูปเขียนเป็น <-๐x> ตามเดิม

ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑

รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ที่ปรากฏในเอกสารสมัยต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นคำ ร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ซึ่งคำทั้ง 3 ประเภทนี้มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระแตกต่างกัน เพื่อให้เห็นการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระในคำทั้งสามประเภทอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะ แสดงการปรากฏดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 : แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑
ในคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม

สมัย	เอกสาร	รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ จำแนกตามประเภทของคำ															
		<เอะ>			<เอ>			<อ>			<อข>			<เออ>			
		ร	ม	ย	ร	ม	ย	ร	ม	ย	ร	ม	ย	ร	ม	ย	
สุโขทัย	พ่อขุนราม	-	-	-	-	-	1	3	1	11	10	1	-	-	-	-	-
	ศรีชุม	-	-	-	-	-	11	4	-	22	15	6	-	-	-	-	-
	นครชุม	-	-	-	-	-	3	1	-	5	10	-	-	-	-	-	-
อยุธยา	โบราณ	-	-	1	-	-	1	1	-	4	4	2	-	-	-	-	-
	โกษาปาน	-	1	2	-	-	9	4	-	21	23	3	-	-	-	-	-
	ป่าโมกข์	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	2	-	-	-	-	-
รัตน.	กม.3ดวง	-	10	12	-	-	19	15	5	72	100	44	-	-	-	-	-
	ตอนต้น	จม.ร.3	-	3	6	-	-	13	9	2	42	49	23	-	-	-	-
รัตน.	สี่พระ	-	52	22	-	1	-	20	99	18	97	449	106	-	-	-	-
ตอนกลาง	พจน.110	-	25	33	-	-	15	73	18	81	283	188	-	-	-	1	18
	พจน.120	-	25	32	-	-	21	63	13	86	282	214	-	1	-	-	11
ปัจจุบัน	พจน.2470	-	38	28	-	-	16	92	22	75	427	183	-	-	-	-	8
	พจน.2525	-	58	38	-	1	-	21	138	44	83	601	243	-	-	-	11

จากตารางที่ 30 คำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ สรุปได้ดังนี้

1. คำร่วมเชื้อสาย มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ 2 แบบ คือ

รูปเขียน <อ> : คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับยกเว้นในจารึกป่าโมกข์

• รูปเขียน <-ox> : คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

2. คำใหม่ มีการใช้รูปเขียน ๑-๑๑ 4 แบบ คือ

รูปเขียน <-o> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <-e> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในสมัยอยุธยาที่มีการปรากฏในประวัติโกษาปานเพียงฉบับเดียว คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏเป็นกลุ่มก้อนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน

รูปเขียน <-ox> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <-ox> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางจนถึงปัจจุบัน โดยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางมีการปรากฏในพจนานุกรม ร.ศ. 110 และ พจนานุกรม ร.ศ. 120 ส่วนในสมัยปัจจุบันปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

3. คำยืม มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ 4 แบบ คือ

รูปเขียน <-o> : คำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยโดยปรากฏเพียงคำเดียวในจารึกพ่อขุนรามคำแหง แต่ไม่ปรากฏในเอกสารอีกสองฉบับในสมัยสุโขทัยและในเอกสารสมัยอยุธยา คำยืมที่ใช้รูปเขียน <-o> ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <เอะ> : คำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยปัจจุบัน โดยในสมัยอยุธยา มีการปรากฏในเอกสารโบราณและประวัติโกษาปาน คำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏเป็นกลุ่มก้อนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน

รูปเขียน <-อ> : คำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับยกเว้นในจารึกนครชุม

รูปเขียน <เื้อ> : คำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยในสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏเฉพาะในพจนานุกรม พ.ศ. 2525 เพียงฉบับเดียว

การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑

รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ มี 5 รูป ได้แก่ <-อ> <เอะ> <เื้อ> <-อ> และ <เื้อ> ซึ่งแต่ละแบบมีการแปรเปลี่ยนของรูปเขียนดังนี้

1. รูปเขียน <-อ> เป็นรูปเขียนที่ใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน จากการพิจารณาข้อมูลไม่พบว่าคำที่ใช้รูปเขียนนี้มีการแปรเปลี่ยนไปใช้รูปเขียนอื่น อย่างไรก็ตาม มีการปรากฏแปรของคำ กอแก ~ เกาะกะ ในสัพพะจะนะพาสาไท และ ในพจนานุกรม พ.ศ. 2525 จึงอาจเป็นไปได้ว่าคำที่มีรูปเขียนแปรนี้กำลังจะมีการแปรเปลี่ยนของรูปเขียน

2. รูปเขียน <-อ> เป็นรูปเขียนที่ใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน คำบางคำที่เคยใช้รูปเขียนนี้มีการเปลี่ยนรูปเขียนไปใช้รูปเขียน <เื้อ> เพื่อให้เห็นการแปรเปลี่ยนของคำที่ใช้รูปเขียน <-อ> อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะแสดงการแปรเปลี่ยนของคำที่ใช้รูปเขียน <-อ> แล้วมีการเปลี่ยนไปใช้รูปเขียน <เื้อ> ดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 : แสดงการแปรเปลี่ยนของคำที่ใช้รูปเขียน <-ox> เป็น <-^๕ox>
ในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบัน

ความหมาย	คำที่ปรากฏในเอกสาร 2 สมัย				
	รัตนโกสินทร์ตอนกลาง			ปัจจุบัน	
	สัพพะ	ร.ศ. 110	ร.ศ. 120	พจน. 2470	พจน. 2525
นั่งคู้ตัว	จอนจ่อ	จอนจ่อ	จอนจ่อ	จอนจ่อ	จอนจ่อ
แคะ เล็ก	จ็อน	จ็อน	จ็อน	-	จ็อน
เล็ก น้อย	จ็อย	จ็อย	จ็อย	จ็อย	จ็อย
ตุ้ม ฟอง	ต้อม	ต้อม	ต้อม	ต้อม	ต้อม
ทูป เขก	ต๋อย	ต๋อย	ต๋อย	ต๋อย	ต๋อย
งาม เทียง	ถ่อง	ถ่อง	ถ่อง	ถ่อง	ถ่อง
เจียม ค่อย	ถ่อม	ถ่อม	ถ่อม	ถ่อม	ถ่อม
เลว ทราม	ถ๋อย	ถ๋อย	ถ๋อย	ถ๋อย	ถ๋อย
เขียนหมาก	หยัง	หยัง	หยัง	หยัง	หยัง
ห่ม กอง	หยอม	หยอม	หยอม	หยอม	หยอม
พ่องใส	อ่อง	อ่อง	อ่อง	อ่อง	อ่อง
ใส สว่าง	-	ก่อง	ก่อง	-	ก่อง
รุ่ม	-	จ้อง	จ้อง	จ้อง	จ้อง/จ้อง
เสี่ยว	-	จ้อง	จ้อง	จ้อง	จ้อง
เหงา ซ่อมซ้อ	-	ต๋องต๋อย	ต๋องต๋อย	ต๋องต๋อย	-
เหงา หงิม	-	หยังอกหยังอน	หยังอกหยังอย	-	-
เหงา ไม่วั้นเร็ง	-	หยัง	หยัง	-	-
ครวามีลาก	-	อ่อง	อ่อง	-	-
กระทั่งด้วยศอก	ถอง	ถอง	ถอง	ถอง	ถอง
มีไม้มาก	หยอมแหมม	หยอมแหมม	หยอมแหมม	-	หยอมแหมม
หลับม่อชไป	-	-	ผ้อย~ผ้อย	ผ้อย	ผ้อย

จากตารางที่ 31 จะพบว่าค่าบางค่าที่เคยใช้รูปเขียน $\langle -ox \rangle$ มาก่อน มีการเปลี่ยนรูปเขียนเป็น $\langle \bar{c}ox \rangle$ แล้วเปลี่ยนกลับเป็นรูปเขียน $\langle -ox \rangle$ อีก ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนแทนเสียงสระ $e-ey$ เช่นกัน กล่าวคือ ค่าที่ใช้รูปเขียน $\langle \bar{a}-x \rangle$ มีการเปลี่ยนแปลงไปใช้รูปเขียน $\langle \bar{a}x \rangle$ แล้วเปลี่ยนกลับไปใช้รูปเขียน $\langle \bar{a}-x \rangle$ อีก การที่เป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเนื่องจากการออกเสียงค่าที่ใช้รูปเขียน $\langle \bar{a}-x \rangle$ เป็นเสียงสั้นหรือเสียงชวา นั้นสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์อยู่แล้ว และเราสามารถจะคาดได้ว่าค่าใดออกเสียงอย่างไรจากเสียงวรรณยุกต์ของค่า ผู้วิจัยพบว่าจากการทดลองนับค่าที่มีเสียงสระ $e-ey$ ว่าการออกเสียงสระเป็นเสียงสั้นหรือชวามีความสัมพันธ์กับวรรณยุกต์และรูปเขียนแทนเสียงวรรณยุกต์หรือไม่ โดยศึกษาจากคำพยางค์เดี่ยวที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ $e-ey$ ในพจนานุกรม พ.ศ. 2525 ว่าแต่ละคำมีการออกเสียงสระสั้นหรือชวอย่างไร ผลการทดลองศึกษาปรากฏว่าความสัมพันธ์ของเสียงสระในค่าที่ใช้รูปเขียน $\langle \bar{a}-x \rangle$ สามารถจะคาดเดาได้จากเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งหมายถึงว่าอาจคาดได้จากรูปเขียนแทนเสียงวรรณยุกต์ด้วย

การที่ค่าซึ่งใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ $o-oo$ มีการแปรเปลี่ยนของรูปเขียนในลักษณะเดียวกับที่การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ $e-ey$ นั้น ก็น่าจะเนื่องมาจากค่าเหล่านี้มีลักษณะความสัมพันธ์ของเสียงสระสั้นชวากับวรรณยุกต์ เช่นเดียวกับค่าที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ $e-ey$ ผู้วิจัยจึงทดลองศึกษาคำพยางค์เดี่ยวในพจนานุกรม พ.ศ. 2525 ที่ใช้รูปเขียน $\langle -ox \rangle$ ที่มีรูปเครื่องหมายวรรณยุกต์เอกและโทกำกับ ผลการทดลองศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระสั้นชวา $o-oo$ กับวรรณยุกต์มีดังนี้

ตารางที่ 32 : แสดงความสัมพันธ์ของเสียงสระสั้นชวา $o-oo$ กับวรรณยุกต์

เสียงสระ	รูปเขียนแทนเสียงสระ	
	$\langle -'ox \rangle$	$\langle -\bar{c}ox \rangle$
สั้น	101	43
ชวา	2	46

จากตารางที่ 32 ความสัมพันธ์ของเสียงสระสั้นยาว ๖-๖๖ ก็บรรลุขุทธ์สามารถสรุป
ได้ดังนี้

ก. คำที่ใช้รูปเขียน <-๑x> จะมีเสียงสระเป็นเสียงสั้นทุกคำ ยกเว้น *ก่อน* และ
อ่อน ซึ่งไม่สามารถหาเงื่อนไขการปรากฏได้ จึงเป็นคำยกเว้นอยู่สองคำ

ข. คำที่ใช้รูปเขียน <-๑x> มีเงื่อนไขของการออกเสียงสระสั้นยาวดังนี้

1. เสียงสระเป็นเสียงสั้นเมื่อ

ก. พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง และมีพยัญชนะสะกดมาตราแม่กมยกเว้น

คำว่า *อ้อม*

ข. พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางหรืออักษรสูง และมีพยัญชนะสะกดมาตรา

แม่กง

ค. พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางหรืออักษรสูง และมีพยัญชนะสะกดมาตรา

แม่เกอช ยกเว้นคำว่า *อ้อย*

2. เสียงสระเป็นเสียงยาวเมื่อ

ก. พยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ และมีพยัญชนะสะกดมาตราใดก็ได้

ข. พยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง และมีพยัญชนะสะกดมาตราแม่กม

ค. พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางหรืออักษรสูง และมีพยัญชนะสะกดมาตรา

แม่กน ยกเว้นคำว่า *กลั่น* *จั่น* *ปลั่น*

การที่เสียงสระสั้นยาว ๑-๑๑ มีความสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์เช่นนี้ ทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องหมาย " กำกับรูปเขียน < -ox > เพื่อแสดงเสียงสั้น เพราะเสียงวรรณยุกต์จะทำให้คาดเดาได้ว่าค่าที่ใช้รูปเขียน < -ox > ควรออกเสียงสระเป็นเสียงสั้นหรือเสียงยาว เมื่อเป็นดังนี้ค่าที่ใช้รูปเขียน < -ox > จึงมีการเปลี่ยนกลับไปใช้รูปเขียน < -ox > ได้โดยไม่ต้องเกรงว่าจะทำให้เกิดความสับสนในการออกเสียงสระสั้นยาว

การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑

คู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ที่พบในข้อมูลมีทั้งคู่เทียบรูปเขียนในพยางค์ปิด คือ คู่เทียบรูปสระแบบ < -ox > - < -ox > และคู่เทียบรูปเขียนในพยางค์เปิด คือ คู่เทียบรูปสระแบบ < -a: > - < -o > เพื่อให้เห็นจำนวนคู่เทียบรูปสระ และการปรากฏของคู่เทียบรูปสระอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ของคู่เทียบรูปสระแบบ < -ox > - < -ox > และแบบ < -a: > - < -o > ตามลำดับดังนี้

1. คู่เทียบรูปสระแบบ < -ox > - < -ox >

คู่เทียบรูปสระแบบ < -ox > - < -ox > ปรากฏในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางสองฉบับ คือ พจนานุกรม ร.ศ. 110 และพจนานุกรม ร.ศ. 120 และปรากฏในเอกสารสมัยปัจจุบันทั้งสองฉบับ คือ พจนานุกรม พ.ศ. 2470 และพจนานุกรม พ.ศ. 2525

ประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏของคู่เทียบรูปเขียนแบบ < -ox > - < -ox > ในเอกสารแต่ละฉบับ ดังแสดงในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 : แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ
ของคู่เทียบรูปสระแบบ <^๕อx>-<-อx>

แบบของ คู่เทียบ รูปสระ	ประเภท ของคู่เทียบ รูปสระ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนคู่เทียบรูปสระที่ปรากฏในเอกสาร						
				กม. 3ดวง	จม. ร.3	สี่พะ	พจน 110	พจน 120	พจน. 2470	พจน. 2525
< ^๕ อx>-<-อx>	ม-ม	2	66.67	-	-	-	1	2	-	-
	ม-ย	1	33.33	-	-	-	-	-	1	1
รวม		3		-	-	-	1	2	1	1

จากตารางที่ 33 จะเห็นว่าคู่เทียบรูปสระแบบ <^๕อx>-<-อx> มีจำนวนทั้งสิ้นเพียง
3 คู่ ซึ่งจำแนกประเภทของคู่เทียบรูปสระได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

ม-ม ปรากฏ 2 คู่ เช่น <^๕หยัง>-<หยัง>

ม-ย ปรากฏ 1 คู่ คือ <^๕หล่อน>-<หล่อน>

คู่เทียบรูปสระประเภทที่มีการปรากฏมากที่สุด คือ คู่เทียบรูปสระประเภท ม-ม ซึ่ง
ปรากฏ 2 คู่

2. คู่เทียบรูปสระแบบ <^๕เ-าะ>-<-อ>

คู่เทียบรูปสระแบบ <^๕เ-าะ>-<-อ> ปรากฏในเอกสารตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
จนถึงสมัยปัจจุบัน โดยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นคู่เทียบรูปสระแบบนี้มีการปรากฏในกฎหมายตรา
สามดวง ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางคู่เทียบรูปสระแบบ <^๕เ-าะ>-<-อ> ปรากฏในเอกสารทั้ง
สามฉบับ คือ สี่พะพะจะนะพาสาไท พจนานุกรม ร.ศ.110 และพจนานุกรม ร.ศ.120 และสมัย
ปัจจุบันปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ คือ พจนานุกรม พ.ศ.2470 และพจนานุกรม พ.ศ.2525

ประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ>
ในเอกสารต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 34

ตารางที่ 34 : แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ
ของคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ>

แบบของ คู่เทียบ รูปสระ	ประเภท ของคู่เทียบ รูปสระ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนคู่เทียบรูปสระที่ปรากฏในเอกสาร						
				กม. 3ดวง	จม. ร.3	สัพพะ	พจน 110	พจน 120	พจน. 2470	พจน. 2525
<เ-าะ>-<-อ>	ม-ร	3	8.82	1	-	2	3	1	-	-
	ม-ม	14	41.17	1	-	4	6	5	3	8
	ม-ย	11	32.35	1	-	5	5	5	6	4
	ย-ร	4	11.76	1	-	3	2	3	3	3
	ย-ย	2	5.90	-	-	1	1	1	1	2
รวม		34		4	-	15	17	15	13	17

จากตารางที่ 34 จะเห็นว่าคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ> มีจำนวนทั้งสิ้น 34 คู่
ซึ่งจำแนกประเภทของคู่เทียบรูปสระได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

ม-ร ปรากฏ 3 คู่ เช่น <เหมาะ>-<หมอ>

ม-ม ปรากฏ 14 คู่ เช่น <เปาะ>-<ปอ>

ม-ย ปรากฏ 11 คู่ เช่น <เงาะ>-<จอ>

ย-ร ปรากฏ 4 คู่ เช่น <เหาะ>-<หอ>

ย-ย ปรากฏ 2 คู่ เช่น <เกราะ>-<กรอ>

ประเภทของคู่เทียบรูปสระที่มีการปรากฏมากที่สุด คือ คู่เทียบรูปสระประเภท ม-ม
ซึ่งปรากฏจำนวน 14 คู่ คิดเป็นร้อยละ 41.17 ของจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ>
ทั้งหมด

ในจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ> คู่เทียบรูปสระประเภทที่ประกอบด้วย
คำใหม่มีจำนวนมากที่สุด คือ 28 คู่ คิดเป็นร้อยละ 82.35 ของคู่เทียบรูปสระแบบทั้งหมด

เมื่อพิจารณาสมัยที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระจะพบว่า คู่เทียบรูปสระแบบ <เ^๕อ<sup>x>-<-อ<sup>x> มีการปรากฏครั้งแรกในพจนานุกรม ร.ศ. 110 ซึ่งเป็นเอกสารในสมัยรัตนโกสินทร์ตอน
กลาง และมีการปรากฏในเอกสารฉบับต่อมาทั้งในสมัยเดียวกันและในสมัยปัจจุบัน ส่วนคู่เทียบ
รูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ> มีการปรากฏครั้งแรกในกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นเอกสารในสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น คู่เทียบรูปสระแบบนี้ไม่ปรากฏในจดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 แต่ในเอกสารสมัย
ต่อมาคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ> มีการปรากฏในเอกสารทุกฉบับ ระยะเวลาที่คู่เทียบรูป
สระทั้งสองแบบปรากฏ ดังแสดงอย่างชัดเจนในตารางที่ 35

ตารางที่ 35 : แสดงระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระ
แบบ <เ^๕อ<sup>x>-<-อ<sup>x> และแบบ <เ-าะ>-<-อ>

แบบของ คู่เทียบรูปสระ	สุโขทัย	อยุธยา	รัตน.ต้น		รัตน.กลาง		ปัจจุบัน		
			กม.	จม.	สัพพะ	พจน	พจน	พจน.	พจน.
			3ดวง	ร.3		110	120	2470	2525
<เ ^๕ อ<sup>x>-<-อ<sup>x>	-	-	-	-	-	1	2	1	1
<เ-าะ>-<-อ>	-	-	4	-	15	17	15	13	17

การปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืมในคู่เทียบรูปสระแบบ <เ^๕อ<sup>x>-<-อ<sup>x>
และ คู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ> ดังแสดงในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 : แสดงการปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม
ในคู่เทียบรูปสระแบบ < -อx> - < -อx> และแบบ < -าะ> - < -อ>

แบบของ คู่เทียบรูปสระ	จำนวน คู่เทียบรูปสระ ทั้งหมด	จำนวนคู่เทียบรูปสระที่มี การปรากฏของคำ 3 ประเภท		
		ร่วม	ใหม่	ยืม
< -อx> - < -อx>	3	-	3	1
< -าะ> - < -อ>	34	7	28	17
รวม	37	7	31	18

จากตารางที่ 36 จะเห็นว่าคำใหม่มีการปรากฏในคู่เทียบรูปสระจำนวนมากที่สุด คือ ปรากฏในคู่เทียบรูปสระจำนวน 31 คู่ คิดเป็นร้อยละ 83.78 ของจำนวนคู่เทียบรูปสระทั้งหมด

อภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑

จากการพิจารณาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ และการปรากฏของคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยใคร่จะกล่าวสรุปการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในเอกสารแต่ละสมัย และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกิดความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑ ดังนี้

ผู้วิจัยพบว่า รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ มีการปรากฏในเอกสารสมัยต่าง ๆ ดังนี้

1. สมัยสุโขทัย รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏเพียง 2 รูป ได้แก่ รูปเขียน < -อ> และ < -อx> ซึ่งรูปเขียนทั้งสองแบบใช้เขียนทั้งคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม
2. สมัยอสุทธยา มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏมากกว่าที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย คือ มีรูปเขียนปรากฏ 3 รูป ได้แก่ รูปเขียน < -อ> < -อx> และ < -าะ> ซึ่งรูปเขียน

<-อ> และ <-ox> ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่และคำยืม ส่วนรูปเขียน <-าะ> ใช้เขียนเฉพาะคำใหม่และคำยืม

คำใหม่ที่ใช้รูปเขียน <-าะ> ที่ปรากฏในเอกสารสมัยอยุธยา ได้แก่ คำว่า *เพาะ* ปรากฏในประวัติโกษาปาน ส่วนคำยืมที่ปรากฏในสมัยนี้ ได้แก่ *เพราะ* ปรากฏในเอกสารโบราณ และ *เกาะ เกาะ* ปรากฏในประวัติโกษาปาน คำยืมทั้งสามคำนี้ผู้วิจัยสอบทานที่มาของคำแล้วพบว่า น่าจะเป็นคำยืมจากภาษาเขมร

การปรากฏของคำยืมภาษาเขมรที่ใช้รูปเขียน <-าะ> ในสมัยอยุธยาชี้ให้เห็นว่า รูปเขียน <-าะ> น่าจะเข้ามาในภาษาไทยโดยการถอดรูปเขียนของคำยืมภาษาเขมร

3. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังคงมีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏ 3 แบบ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในสมัยอยุธยา คือ รูปเขียน <-อ> <-ox> และ <-าะ> ซึ่งผู้วิจัยพบว่า คำที่ใช้รูปเขียน <-อ> และ <-ox> ยังคงเป็นคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ส่วนคำที่ใช้รูปเขียน <-าะ> เป็นคำใหม่ และคำยืมเท่านั้น โดยคำใหม่และคำยืมที่ใช้รูปเขียน <-าะ> ในสมัยนี้ปรากฏมากขึ้นกว่าที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย และมีจำนวนคำที่ปรากฏใกล้เคียงกัน

4. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบัน มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ปรากฏ 4 แบบ ได้แก่ รูปเขียน <-อ> <-ox> <-าะ> และ <-็อ>

ผู้วิจัยพบว่ารูปเขียน <-็อ> ที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางเป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสายและคำใหม่ โดยคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <-็อ> ปรากฏเพียง 1 คำ ในพจนานุกรม ร.ศ.110 คือ คำว่า *ต้อข* "ต้อข" คำนี้เคยใช้รูปเขียน <-ox> มาก่อน และในเอกสารฉบับต่อมามีเปลี่ยนรูปเขียนกลับเป็น <-ox> และคงใช้รูปเขียน <-ox> จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ส่วนคำใหม่ปรากฏทั้งในพจนานุกรม ร.ศ.110 และ พจนานุกรม ร.ศ.120 โดยคำส่วนหนึ่งเป็นคำที่เคยมีรูปเขียน <-ox> และบางคำก็ปรากฏขึ้นโดยไม่เคยปรากฏในเอกสารฉบับก่อนหน้านี (โปรดดูตารางแสดงคำที่มีการเปลี่ยนรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในหน้า 128)

สำหรับในสมัยปัจจุบันคำที่ใช้รูปเขียน <๕ox> เป็นคำใหม่และคำสืม โดยคำใหม่ปรากฏ
ทั้งในพจนานุกรม พ.ศ.2470 และ พจนานุกรม พ.ศ.2525 ส่วนคำสืมปรากฏเฉพาะใน
พจนานุกรม พ.ศ.2525 เท่านั้น และจำนวนคำสืมที่ใช้รูปเขียน <๕ox> มีน้อยกว่าคำใหม่ที่ใช้
รูปเขียนนี้เห็นได้ชัด

การที่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบันมีพจนานุกรมแล้ว ทำให้มองเห็นได้
อย่างชัดเจนว่ารูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัย
ปัจจุบันเป็นรูปเขียนแทนเสียงสระยาวและเสียงสระสั้นอย่างแน่นอน คือ

รูปเขียน <-๑>	ใช้แทนเสียงยาวในพยางค์เปิด
รูปเขียน <-๑ะ>	ใช้แทนเสียงสั้นในพยางค์เปิด
รูปเขียน <-๑x>	ใช้แทนเสียงยาวในพยางค์ปิด
รูปเขียน <๕๑x>	ใช้แทนเสียงสั้นในพยางค์ปิด

สำหรับการปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนสระ ๑-๑๑ ในเอกสารสมัยต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัย
คิดว่าเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า มีการมองเห็นนัยสำคัญของความต่างของเสียงสระสั้นยาวในภาษา
ไทยแล้ว คือ การปรากฏคู่เทียบรูปสระแบบ <-๑ะ>-<-๑> ซึ่งปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน รวม 34 คู่ ประเภทของคู่เทียบรูปสระแบบ <-๑ะ>-<-๑>
จำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ

ม-ร ปรากฏ 3 คู่	เช่น เมาะ-หมอ
ม-ม ปรากฏ 14 คู่	เช่น เปาะ-ปอ
ม-ส ปรากฏ 11 คู่	เช่น เจาะ-จอ
ส-ร ปรากฏ 4 คู่	เช่น เหาะ-หอ
ส-ส ปรากฏ 2 คู่	เช่น เกราะ-กรอ

ในจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบ <เอะ>-<อ> ทั้ง 34 คู่ มีคู่เทียบรูปสระที่มีค่าหนึ่ง เป็นค่าใหม่มากที่สุด คือ มีจำนวน 28 คู่ คิดเป็นร้อยละ 82.35 ของคู่เทียบรูปสระแบบนี้ทั้งหมด

ส่วนคู่เทียบรูปสระแบบ <เออ>-<ออ> นั้น ผู้วิจัยพบที่มีการปรากฏในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบันรวมแล้วเพียง 3 คู่เท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยแสดงความคิดเห็นไว้แล้วว่า การที่คู่เทียบรูปสระแบบนี้มีการปรากฏน้อยนั้นคงจะเนื่องมาจากการที่เราสามารถจะคาดเดาได้ว่าค่าใดจะออกเสียงสระสั้นหรือยาวนั้นมีความสัมพันธ์กับวรรณยุกต์ของคำนั้นอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องเขียนรูปเครื่องหมาย ๒ กำกับรูปเขียนแทนเสียงสระอีก ทำให้คำที่ใช้รูปเขียน <เออ> ปรากฏในภาษาไทยน้อย (โปรดอ่านการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ในหน้า 129-131) และส่งผลให้มีคู่เทียบรูปสระแบบ <เออ>-<ออ> ปรากฏในภาษาไทยน้อยด้วย

จากการพิจารณาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๖-๖๖ และการปรากฏของคู่เทียบรูปเขียนในเอกสารสมัยต่าง ๆ ผู้วิจัยใคร่จะกล่าวอภิปรายสรุปการเกิดความต่างของเสียงสระสั้นยาว ๖-๖๖ ดังนี้

รูปเขียน <เอ> ปรากฏในเอกสารตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีทั้งคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้มีการปรากฏมากกว่าคำใหม่ในเอกสารเกือบทุกฉบับ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางจนถึงสมัยปัจจุบัน คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้มีการปรากฏมากกว่าคำร่วมเชื้อสาย ส่วนคำยืมมีการปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหงเพียง 1 คำ และไม่ปรากฏในเอกสารอื่นในสมัยสุโขทัย และในสมัยอยุธยา คำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยมีการปรากฏในเอกสารทุกฉบับ การปรากฏของคำที่ใช้รูปเขียน <เอ> ดังกล่าวมานี้ ประกอบกับสมมุติฐานของลี้ที่ว่า เสียงสระดั้งเดิม *๖ เป็นเสียงสระที่ปรากฏได้ทั้งในพยางค์เปิดและพยางค์ปิดชี้ให้เห็นว่ารูปเขียน <เอ> น่าจะเป็นรูปเขียนที่มีมาในภาษาไทยแต่เดิม โดยเป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสายซึ่งเป็นคำที่มีมาแต่เดิมในภาษาไทยก่อน แล้วจึงถูกใช้เขียนคำใหม่ และเป็นรูปที่ใช้เขียนคำยืมในเวลาหลังที่สุด

รูปเขียน <เอะ> ปรากฏในเอกสารตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีเฉพาะคำใหม่และคำยืมเท่านั้น ทั้งนี้คำทั้งสองประเภทมีการปรากฏในภาษาไทยในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ารูปเขียน <เอะ> น่าจะเป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำยืมก่อนเนื่องจากพบว่าคำยืมที่ใช้รูปเขียนมีการปรากฏจำนวนมากกว่าคำใหม่ในเอกสารสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนี้ยังพบว่า *เพาะ* และ *เภาะ* ซึ่งเป็นคำยืมที่ใช้รูปเขียน <เอะ> มีการปรากฏในสมัยสุโขทัยมาก่อนแล้ว แต่การปรากฏครั้งนี้คำยืมสองคำนี้ใช้รูปเขียน <โ-ะ> การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนของคำยืมทั้งสองคำนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานดังนี้

เพาะ และ *เภาะ* เป็นคำยืมจากภาษาเขมร ซึ่งรูปเขียนแทนเสียงสระในภาษาเขมรมีรูปดังนี้ r-ə: รูปเขียนในภาษาเขมรนี้หากถอดเป็นรูปเขียนในภาษาไทยจะตรงกับรูปเขียน <โ-ะ> แต่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ารูปเขียนแทนเสียงสระในภาษาเขมรเป็นรูปเขียนที่ใกล้เคียงกับรูปเขียน <เอะ> มากกว่ารูปเขียน <โ-ะ> ยิ่งไปกว่านั้นคำเหล่านี้ยังออกเสียงสระเป็นเสียง [ɔh] ในภาษาเขมรดั้ง เมื่อคนไทยรับเอาคำนี้มาครั้งแรกคงจะรับเอามาใช้โดยการถอดรูปเขียนก่อนทำให้คำนี้มีรูปเขียนเป็น <โ-ะ> เนื่องจากในการยืมคำภาษาเขมรมาใช้นั้นคนไทยนิยมยืมรูปของคำมากกว่ายืมเสียง (กาญจนา นาคสกุล, 2501-2502: 4-6) แต่เมื่อเวลาผ่านไป การที่ใช้รูปเขียน <โ-ะ> แต่ออกเสียงเป็น [ɔ] คงจะทำให้เกิดความสับสนไม่น้อย ดังนั้นแม้ว่าความจริงจะต้องถอดรูปเขียนในภาษาเขมรเป็น <โ-ะ> ในภาษาไทย แต่เนื่องจากรูปเขียน <เอะ> ในภาษาไทยคล้ายกับรูปเขียนในภาษาเดิมมากกว่า และยังเป็นรูปที่ใช้แทนเสียงสระ ɔ ในภาษาไทยซึ่งน่าจะเป็นเสียงที่คล้ายคลึงกันกับเสียงในภาษาเขมรมากกว่าด้วย คำยืมภาษาเขมรที่เคยถอดรูปเขียนเป็น <โ-ะ> จึงเปลี่ยนไปใช้รูปเขียน <เอะ>

รูปเขียน <-ox> ปรากฏในเอกสารตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีทั้งคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยา คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <-ox> มีการปรากฏมากกว่าคำใหม่และคำยืมในเอกสารบางฉบับ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน คำใหม่และคำยืมมีการปรากฏเพิ่มมากขึ้นและในปัจจุบันคำใหม่และคำยืมมีการปรากฏมากกว่าคำร่วมเชื้อสาย

การปรากฏของรูปเขียน <-ox> ทำให้เห็นว่า รูปเขียนนี้น่าจะเป็นรูปเขียนที่มีในภาษาไทยมาแต่ดั้งเดิม เพราะเป็นคำที่ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสายมากกว่าใช้เขียนคำประเภทอื่นมาก่อน และมีการใช้รูปเขียนนี้เขียนคำใหม่และคำยืมในเวลาต่อมา คำที่ใช้รูปเขียนนี้บางคำมีการแปรเปลี่ยนของรูปเขียนโดยเปลี่ยนไปใช้รูปเขียน <โ{ก}ox> ในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง แต่ก็ปรากฏว่าคำส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนกลับมาใช้รูปเขียน <-ox> ตามเดิม ซึ่งจากการทดลองศึกษาความสัมพันธ์ของเสียงสระสั้นยาวกับเสียงวรรณยุกต์ผู้วิจัยก็พบว่า การออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน <-ox> เป็นเสียงสั้นหรือเสียงยาวมีความสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ของคำ ทำให้คำที่ใช้รูปเขียน <-ox> ไม่จำเป็นต้องใช้รูปเครื่องหมายวรรณยุกต์เพื่อกำกับคำที่มีเสียงสระสั้น

รูปเขียน <โ{ก}ox> เป็นรูปเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยภายหลังสุด คือ เพิ่งจะปรากฏในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบัน คำส่วนใหญ่ที่ใช้รูปเขียน <โ{ก}ox> ในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางเป็นคำที่เคยใช้รูปเขียน <-ox> มาก่อน แต่ต่อมาในสมัยปัจจุบันคำเหล่านี้ก็มีการแปรเปลี่ยนกลับไปใช้รูปเขียน <-ox> ตามเดิมดังที่ได้กล่าวแล้ว คำที่ใช้รูปเขียน <โ{ก}ox> ในเอกสารสมัยปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นคำใหม่ และคำยืมจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นคำที่มีเสียงสระในภาษาเดิมเป็นเสียงสั้น

การที่ผู้วิจัยได้พบว่าความจริงแล้วการออกเสียงคำพยางค์ปิดที่มีเสียงสระ ๑-๑๑ เป็นเสียงสั้นหรือเสียงยาวมีความสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ของคำ ซึ่งเราสามารถจะคาดเดาว่าคำใดจะออกเสียงสั้นหรือเสียงยาวจากเสียงวรรณยุกต์ได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้รูปเครื่องหมาย เพื่อกำกับคำที่ออกเสียงสั้นก็ได้ แต่กลับปรากฏว่ามีรูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระสั้นปรากฏในภาษาไทย คือ รูปเขียน <โ{ก}ox> จึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่า การที่รูปเขียน <โ{ก}ox> ปรากฏในภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง โดยเริ่มปรากฏในพจนานุกรม ร.ศ. 110 ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกันกับการปรากฏของรูปเขียน <แ{ก}x> และเป็นการปรากฏภายหลังจากการที่ปรากฏรูปเขียน <เ{ก}x> อย่างแน่นอนในภาษาไทย ประกอบกับการที่รูปเขียนนี้ใช้เขียนคำใหม่แทบทั้งหมด และใช้เขียนคำยืมเพียงเล็กน้อยนั้น น่าจะเป็นการสร้างรูปเขียน <โ{ก}ox> ในภาษาไทยเพื่อให้เกิดความสมมาตรของระบบตัวเขียนเท่านั้น มิใช่การปรากฏขึ้นเนื่องจากความจำเป็นต้องใช้รูปเขียน <โ{ก}ox> เพื่อ

บอกความสั้นยาวของสระ ๑-๑๑ และเมื่อรูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาแน่นอนแล้วก็มีการใช้รูปเขียนนี้เขียนคำยืมที่เข้ามาในภาษาไทยในภายหลัง ดังจะเห็นได้ว่าคำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้เพิ่งจะปรากฏในพจนานุกรม พ.ศ. 2525 นี้เอง

แม้ว่าในสมัยขอมยุดชวาจะไม่ปรากฏคู่เทียบรูปสระ ซึ่งผู้วิจัยถือเป็นเครื่องแสดงการปรากฏความต่างของสระสั้นยาวที่มีนัยสำคัญในภาษา แต่ก็ไม้อาจจะปฏิเสธได้ว่าในสมัยขอมยุดชวาจะมีการสังเกตเห็นเสียงสระสั้นยาวที่ต่างกันแล้ว ข้อสันนิษฐานนี้เห็นได้จากการปรากฏของรูปเขียน <เ-าะ> ในภาษาไทยในสมัยขอมยุดชวาที่ดูเหมือนกับจะชี้ให้เห็นว่ามีการมองเห็นเสียงสระสั้น ๑ ที่ต่างจากเสียงสระยาว ๑๑ แล้ว และเสียงสั้นน่าจะถูกนำเข้ามาในภาษาไทยโดยผ่านการยืมคำภาษาเขมร ดังที่ปรากฏในข้อมูลว่ามีคำภาษาเขมรที่ใช้รูปเขียน <เ-าะ> ปรากฏก่อนคำประเภทอื่นดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นการที่เริ่มมีคู่เทียบรูปเขียนแบบ <เ-าะ>-<-อ> และคู่เทียบรูปเขียนแบบนี้ปรากฏมากอย่างเห็นได้ชัดในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑ เป็นความต่างที่มีนัยสำคัญในภาษาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย